

Досвід роботи експертно-перевірної комісії державного архіву області (2014-2017 рр.)

Ніколи не зупиняємося на досягнутому, йдемо в ногу з часом, впроваджуємо нові форми роботи і рухаємося вперед

У Донецькій області на початок 2014 року розвиток архівної справи та формування Національного архівного фонду (далі – НАФ) забезпечувала найбільша на Україні мережа архівних установ. Враховуючи ситуацію, яка склалася в Донецькій області, цей рік в історії архівів Донеччини став роком випробувань на міцність, патріотизм, відданість архівній справі та своїй професії.

Скоро виповниться 3 роки, як держархів області, на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 07.11.2014 № 595 «Деякі питання фінансування бюджетних установ, здійснення соціальних виплат населенню та надання фінансової підтримки окремим підприємствам і організаціям Донецької і Луганської областей», переміщено на підконтрольну Україні територію у м. Костянтинівку. Усі фонди держархіву області – інформаційне багатство регіону, його власний архів, документи поточного діловодства, у т. ч. і документи щодо роботи експертно-перевірної комісії (далі – ЕПК), залишились у м. Донецьку на окупованій території. Ми змушені були покинути свій дім, свій архів, усе набуте та напрацьоване і зробити вибір, прийняти надзвичайно тяжке для нас рішення щодо переміщення на підконтрольну Україні територію, стати в своїй країні «переміщеними особами». З 55 працівників держархіву області переїхали працювати лише 6 працівників, з 15 членів ЕПК – лише 2 (голова ЕПК та 1 експерт).

У зв'язку з розмежуванням території Донецької області на «окуповану» та «підконтрольну Україні» в мережі архівних установ області залишились 28 архівних установ, з якими ЕПК організує свою роботу.

За 2015-2017 роки установи зони комплектування архівних відділів Волноваської, Мар'їнської, Ясинуватської райдержадміністрацій, Авдіївської, Торецької військово-цивільних адміністрацій періодично знаходились у зоні активних бойових дій, але їх експертні комісії (далі – ЕК) відновлювали роботу.

Виявлення юридичних осіб – джерел комплектування держархіву області, які перереєстровані та переміщені на територію, підконтрольну органам державної влади України, дозволило відновити взаємодію ЕПК з ЕК юридичних осіб. Протягом 2015 року ЕПК намагалась організувати роботу з ЕК установ, організацій та підприємств обласного підпорядкування та територіальними установами Центральних органів виконавчої влади (далі – установами ЦОВВ).

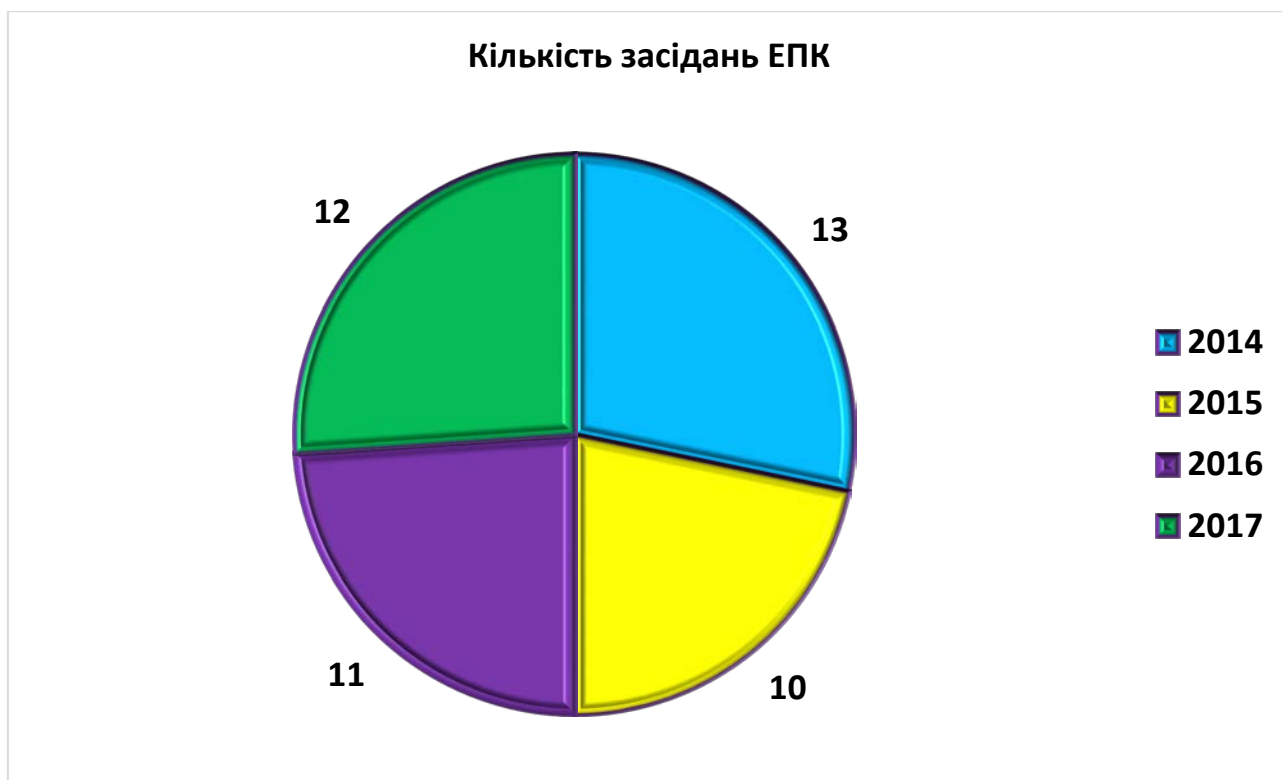
На кінець 2014 року Список джерел формування НАФ зони комплектування держархіву області складався з 164 юридичних осіб та 3 фізичних осіб. Протягом трьох років робота з відновлення Списку не припинялася. На початок 2017 року до Списку № 1 включено 59 юридичних осіб, перереєстрованих на території України.

Відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 07.09.2015 № 1656/5 «Про забезпечення зберігання документів, вивезених з тимчасово окупованої території та території проведення антитерористичної операції», ЕК архівних установ області організують роботу з юридичними особами, які змінили місцезнаходження, перереєстровані в зоні їх комплектування та стали на облік в архівній установі.

З ЕК архівних установ та юридичними особами, які залишилися на тимчасово окупованій території, ЕПК держархіву області не працює.

Робота ЕПК держархіву області припинилась у серпні 2014 року у зв'язку з нестабільною роботою архіву через бойові дії у м. Донецьку та на території області. Вагомою причиною призупинення роботи ЕПК було і те, що частина членів ЕПК, у т. ч. і голова ЕПК, змушені були покинути м. Донецьк через загрозу їх життю. Разом з тим, за 7 місяців 2014 року проведено 13 засідань комісії. Заплановане на червень виїзне засідання ЕПК в архівному відділі Краснолиманської міської ради не проведено через бойові дії на території міста.

Першочерговими заходами роботи архіву після переміщення були організаційні заходи з відновлення роботи ЕПК. У квітні 2015 року проведено перше засідання комісії, робота ЕПК відновилася.

Враховуючи складні умови, в яких держархів області відновлював виконання функцій, відсутність секретаря та професійних членів комісії, а також значні труднощі, пов'язані з наданням робіт на розгляд ЕПК, єдиним рішенням у цій ситуації було організувати роботу територіальних відділень ЕПК у м. Костянтинівці та архівних відділах Добропільської, Першотравневої, Слов'янської райдержадміністрацій. Лише в такий спосіб, враховуючи бойові дії на території області, обмежене транспортне сполучення під час проведення АТО, відсутність професійних кадрів, ЕПК могла відновити роботу та взаємодіяти з ЕК архівних установ в усіх регіонах області.

З метою дотримання процедури надання робіт на розгляд ЕПК у територіальні відділення, у 2015 році розроблено «Інструкцію з організації роботи ЕПК державного архіву області». Встановлений інструкцією порядок організації роботи ЕПК та ЕК архівних установ дотримувався протягом 2015 року. У 2016 році територіальні відділення в архівних відділах Добропільської, Слов'янської райдержадміністрацій припинили свою роботу. Продовжує виконувати функції відділення в архівному відділі Мангушської райдержадміністрації, в яке надаються роботи архівними установами південного регіону області, найбільш віддалені від держархіву області.

До складу ЕПК, який затверджено наказом держархіву області від 09.02.2015 № 6, включено новопризначених працівників архіву та досвідчених керівників архівних установ, у яких організовано відділення ЕПК.

Враховуючи проблемні питання, які необхідно було вирішувати у 2015-2016 роках, та взаємодію з новоствореними експертними комісіями в усіх установах зони комплектування держархіву області з новопризначеним та непідготовленим складом, ЕПК визначила пріоритетні напрямки своєї роботи.

Першочерговою необхідністю стала робота щодо перегляду та оновлення списків юридичних осіб – джерел формування НАФ зони комплектування держархіву області та архівних установ області у зв'язку з адміністративно-територіальними змінами; перереєстрацією та переміщенням юридичних осіб на підконтрольну Україні територію;

реорганізацією та ліквідацією територіальних відділів і управлінь; оптимізацією структури районних держадміністрацій та міських рад; створенням військово-цивільних адміністрацій.

На ЕПК розглянуто оновлені списки юридичних осіб зони комплектування архівних установ. Відновлено список юридичних осіб – джерел формування НАФ, які перебувають у зоні комплектування держархіву області, до нього вносяться зміни та доповнення.

Продовжується робота щодо виявлення юридичних осіб, що перереєстровані та переміщені на територію, підконтрольну Україні, в результаті якої складено списки юридичних осіб – потенціальних джерел формування НАФ зони комплектування держархіву області.

У 2015 році стало необхідністю проведення інвентаризації документів НАФ та з кадрових питань (особового складу) переміщеними юридичними особами – джерелами комплектування держархіву області, що залишили свої документи на окупованій території у будівлях, захоплених невідомими озброєними формуваннями (протокольне доручення засідання комісії з опису державного майна в апараті облдержадміністрації від 27.04.2015 № 3). Акти інвентаризації з інформацією про проведену роботу розглянуто ЕПК держархіву області. На підставі актів складено паспорти архівів установ.

Відповідно до змін у типових положеннях про роботу ЕК архівного відділу та ЕК юридичної особи, приведено у відповідність нормативним документам індивідуальні положення в усіх архівних відділах та установах зони комплектування держархіву області. Значимість цієї організаційно-методичної роботи полягає в тому, що майже всі переміщені установи у 2015 році розпочинали роботу своїх ЕК, служб діловодства та архівних підрозділів «з нуля», в основному з новим, непідготовленим кадровим складом.

Шукаючи форми надання методичної допомоги, держархівом області у 2017 році розроблено «Методичні рекомендації з організації роботи експертної комісії архівного відділу та юридичної особи» з додатками, в яких надано зразки всіх документів, що необхідні в роботі ЕК.

Враховуючи численні недоліки в організації діловодства та оформленні документів, ЕПК приділяє значну увагу вивченню та впровадженню в роботі ЕК чинних нормативних документів. Обов'язковою стала вимога – роботи, оформлення яких не відповідає нормам «Правил організації діловодства та архівного зберігання документів...» та «Типової інструкції з діловодства...», повертаються на доопрацювання. Позитивним результатом такої роботи є також і те, що новопризначені члени ЕПК, розглядаючи роботи, працюють з нормативними документами, вивчають їх, і тим самим підвищують свій професійний рівень.

Обов'язковим в роботі ЕК стало дотримання процедури погодження з ЕПК номенклатур справ усіх юридичних осіб, які знаходяться в зоні комплектування архівних установ. У результаті – значно покращились оформлення та склад документів у номенклатурах справ. Суттєвою методичною допомогою при складанні індивідуальних номенклатур справ, їх розгляді на ЕК та ЕПК є використання складу документів, визначеного в примірних номенклатурах справ.

Вагомим здобутком у роботі ЕПК за 2013-2017 роки є підготовка та впровадження 32 примірних номенклатур справ для установ усіх галузей, які включені до джерел формування НАФ у зоні комплектування архівних установ області. У 2015-2016 роках впроваджено в організації діловодства установ архівної галузі примірні номенклатури справ архівного відділу райдержадміністрації (міської ради) та трудового архіву.

Частину примірних номенклатур справ, враховуючи зміни та доповнення у складі документів, переглянуто та модифіковано.

Роботу з підготовки примірних номенклатур справ ЕПК не припиняла у 2014-2015 роках, які були найбільш складними у її відновленні після переміщення.

Через відсутність галузевих переліків надзвичайно актуальною є потреба у створенні нормативних посібників зі строками зберігання для тих сфер діяльності, що виникли в результаті політичних, соціальних та інших змін у країні. Переліки ряду відомчих систем і галузей на сьогодні є застарілими, оскільки не відображають складу документів і нинішніх процесів документоутворення. Центральними органами майже не проводиться підготовка примірних і типових номенклатур справ для однорідних територіальних органів.

Недостатня активність процесу підготовки галузевих переліків зі строками зберігання, примірних і типових номенклатур справ пояснюється відсутністю в установах кваліфікованих фахівців-документознавців, добре обізнаних із галузевою документацією, здатних правильно визначати строки зберігання документів. Низькі темпи підготовки галузевих переліків також спричинені невирішеністю низки теоретичних і практичних питань, пов'язаних з методикою їх укладання та відсутністю концепції створення вітчизняної системи переліків.

На сьогодні вже є необхідність у переробленні Переліку типових документів, оскільки за останні роки виникли нові види документів. Потребують уточнення, виходячи з практичної потреби, строки зберігання деяких видів документів, у тому числі й ті, строки зберігання яких змінено законодавством.

Актуальною є також необхідність глибокого вивчення питань експертизи цінності документів, враховуючи їх науково-історичне та практичне застосування в умовах сьогодення.

Відповідно до рекомендацій ЦЕПК Укрдержархіву, у результаті проведеної ЕПК експертизи цінності документів з місцевих виборів 2015 року, які проводились у період АТО, до складу НАФ внесено документи, які мають історичну значимість для Донецького регіону.

У 2015-2016 роках організаційно та методично забезпечено роботу з упорядкування документів та надання описів на розгляд ЕПК ліквідованих територіальних управлінь юстиції та Держземагентства. Усі документи НАФ ліквідованих управлінь передані на державне зберігання в архівні установи, що дало змогу закрити фонди.

Значну результативність має одна з пріоритетних форм роботи ЕПК – щорічні виїзні засідання, що готуються спільно з ЕК архівних установ. Дієвість виїзного засідання ЕПК як організаційно-методичного заходу визначається покращенням стану упорядкування

документів по встановлений строк в установах зони комплектування архівного відділу, на базі якого проводиться захід. Виїзні засідання ЕПК інформаційно розкривають значимість архівів для збереження історії регіону, а також їх гуманітарну місію щодо соціального захисту громадян.

У ході підготовки виїзних засідань ЕПК, які проводились спільно з ЕК архівних відділів Костянтинівської (2016) та Добропільської (2017) райдержадміністрацій за участю ЕК сільських та селищних рад, надано значну методичну допомогу в підготовці робіт, а також вирішено питання упорядкування документів та їх передавання на державне зберігання в процесі реформування сільських та селищних рад при створенні об'єднаних територіальних громад.

Перевірка наявності документів по фондах, які знаходяться на зберіганні в архівних установах, відповідно до заходів Регіональної програми на 2015-2019 рр., виявила необхідність у переробленні описів і науково-довідкового апарату. Роботу з перероблення описів та розгляд їх ЕПК відповідно до графіку планується завершити у 2019 році.

Напрацьовуючи досвід, спираючись на нові знання, члени ЕПК прагнуть працювати в ногу з часом, постійно вдосконалюються та покращують свою роботу. У плані підвищенні кваліфікації членів ЕПК розглядаються найбільш актуальні питання, які зустрічаються в роботі експертів. Навчання членів ЕПК проводиться на кожному засіданні, згідно з планом. Питання готуються членами комісії з методичною допомогою голови ЕПК. Крім того, експертам надаються консультації з усіх питань, що виникають при розгляді робіт.

На даному етапі основні зусилля ЕПК спрямовані на підключення нових форм роботи з джерелами формування НАФ, щоб забезпечити створення повної інформації про події та час, який ми переживаємо, та зберегти її для наступних поколінь.

Ми безмежно вдячні всій нашій команді, яка працює в експертних комісіях у регіонах області, адже без них ми не змогли б досягти успіхів, відновити роботу ЕПК держархіву області.

Голова ЕПК, головний науковий
співробітник

Л. І. Широбокова